

DE GOD VAN JUDAS ISKARIOT

A.E. Knoch

Inhoudsopgave

Gods voorbeschikking.....	2
Satan voer in Judas.....	3
Judas werd niet bewaard.	4
Er stond geschreven.	4
Beter, als hij niet geboren zou zijn?	5
De toekomst van Judas Iskariot.....	6
Judas voor eeuwig veroemd?	7
Judas in het vagevuur?	8
Judas geoordeeld en vernietigd?	8
Een vat tot oneer.....	9
Het gericht over Judas.	9
De redding van Judas.	11
De eer van God.....	12

DE GOD VAN JUDAS ISKARIOT

Het echte onderwerp van de Goddelijke openbaring is God Zelf – en niet de mens, zoals men over het algemeen denkt. Alles wat Hij ons in Zijn Woord over wie van Zijn schepselen dan ook zegt, is in eerste instantie een onthulling van Hemzelf. De betekenis van de in de Bijbel beschreven personen wordt bepaald door hun relatie tot God; *Zijn* heerlijkheid stralen zij af en niet die van henzelf. Dit is gemakkelijk te begrijpen bij hen, die de grote Pottenbakker tot vaten van de genade vormde. Maar onze kennis van God wordt zwaar op de proef gesteld, als wij Zijn verhouding tot de vaten van toorn bekijken (Rom. 9:21,22). Misschien is geen enkel geval zo fundamenteel als dat van Judas Iskariot. God heeft in Zijn Woord veel over hem gezegd, dat ons tot een betere beoordeling van de diepten van Zijn plannen en van de ondoorgrondelijkheid van Zijn wijsheid zou moeten leiden. Meestal wordt dit thema echter onder de gelovigen overgeslagen, omdat het een donkere schaduw op de heerlijkheid van God lijkt te werpen. Ook leidt het bij de algemeen gebruikelijke leerstellingen en de verkondiging tot aanzienlijke moeilijkheden, omdat men zich helaas meestal niet aan het geloofwaardige Woord van God houdt.

Gods voorbeschikking

Lang voor de geboorte van Judas heeft David, geleid door de heilige Geest, bepaalde voorzeggingen over hem gedaan (Ps. 69:26; 109:8). Hij zou een bezit verwerven, maar hij noch iemand anders zou daarop wonen. Hij zou een opziensambt ontvangen, maar het zou van hem weggenomen worden en aan een ander gegeven (Hand. 1:16-20). Het is onwaarschijnlijk, dat Judas dit ooit op zichzelf betrokken heeft. Toch mogen wij in alle oprechtheid de vraag stellen: was het voor Judas mogelijk de vervulling van deze voorzegging te vermijden? Had hij het Woord van God kunnen ontlopen? Als deze teksten op ons persoonlijk betrekking zouden hebben gehad, hoe zouden wij ons dan gevoeld hebben? Is het met het wezen van God te verenigen, dat Hij een mens onder zulk ongelukkig gesternte in de wereld liet komen? Eeuwen voor zijn geboorte was zijn weg onontkoombaar vastgelegd. Judas zelf of het volk Israël, dat hij belichaamde, of alle machten van de hemelen en de aarde konden het verraad van de Heer of het verkrijgen van de bloedgrond of het verlies van het ambt van apostel niet verhinderen. God had door Zijn woord gesproken, Judas kon zijn noodlot niet ontgaan.

Judas was een “uitverkorene”, echter in een heel speciale zin. Onze Heer zei: “Heb Ik niet u twaalfen uitgekozen? En één van u is een duivel” (Joh. 6:70). Christus wist van het begin af aan, wie Hem zou overleveren (Joh. 6:64). Maar heeft Hij Judas voor het onheil, dat hij zou begaan, gewaarschuwd? Heeft Hij hem soms uit de kring van apostelen verwijderd? Heeft Hij, voor zover wij dat weten, ook maar iets gedaan, waardoor hij van zijn vreselijke weg naar het verderf gered zou worden? Heeft Hij Judas laten weten, wat Hij over hem wist? Op de laatste avond nog, voordat Judas wegging en de tegenstander het in zijn hart gaf, dat hij Hem verraden moest, reikte Hij hem een stuk brood aan. Dit was naar Oosters gebruik een onderscheiding en een eer. Door deze handeling liet de Heer aan Johannes weten, wie het was, die Hem verraden zou (Joh. 13:26). Judas werd daar niet door geholpen.

Kunnen wij ons in deze situatie verplaatsen? De discipelen waren geschokt over de bewering van hun Meester, dat één van hen een verrader zou worden. Niemand vermoedde wie het zou zijn. Bewijst dat niet, dat Judas in het bijzijn van de anderen niets buitengewoons

gedaan had? Men had hem zelf het ambt van penningmeester toevertrouwd. Hoewel hij een dief was (Joh. 12:6), moet hij zich toch naar buiten toe goed gedragen hebben. Want hij behoorde toch lange tijd tot de naaste kring van de vertrouwelingen van de Heer. Deze wist echter wat Judas van plan was te doen. En wat zei Hij, zodat hij van zijn plan afgehouden zou worden? - "Wat gij doen wilt, doe het met spoed" (Joh. 13:27). Lijkt het niet bijna ongelooflijk, dat de Heer Zelf hem tot haast maande om zijn verschrikkelijke daad uit te voeren?

Men zou denken, dat Judas met zo'n voorbestemming wel geboren moest zijn met de laagste instincten, die later tot zijn val zouden leiden. Maar dit was blijkbaar niet het geval. Vermoedelijk was hij niet "geheiligd" zoals de andere discipelen (Joh. 13:10,11), maar de aansporing om tegen zijn Weldoener zijn hiel op te heffen (Joh. 13:18) en Hem aan Zijn vijanden over te leveren, kwam niet uit zijn binnenste, maar van buitenaf. Wij zouden duidelijk inzien, dat Judas vanuit zichzelf de Heer nooit verraden zou hebben; de tegenstander had het hem in zijn hart gegeven (Joh. 13:2). Opnieuw rijst de vraag: kon Judas dit voorkomen? Omdat het karakter van Judas niet "slecht" genoeg was, moest de aanzet voor zijn daad wel van buiten komen. De tegenstander wist, dat hij niet uit eigen beweging zou handelen.

Satan voer in Judas

Een waarheid in de Schrift, die we ter harte zouden nemen, is dat satan in de tijd van het aardse leven van onze Heer in de regel zelf niet in mensen voer en hen in bezit nam voor zijn doel. Demonen hadden daarentegen de speciale gewoonte dit te doen. Het is betreurenswaardig, dat men "de duivel" en "de duivelen" of "een duivel" in veel Bijbelvertalingen door elkaar gehaald heeft. Er is slechts één satan, maar ontelbare demonen. Bij een consequente vertaling zou het feit, dat satan in Judas voer, herkend zijn als uitzondering. De tegenstander liet het in dit speciale geval niet aan boze geesten of demonen over, maar werd zelf actief. In tegenstelling tot zijn andere praktijken voer hij persoonlijk in de apostel en maakte hem tot verrader (Luc. 22:3; Joh. 13:27).

Nu willen wij hier in geen geval beweren, dat Judas een "goed" mens is geweest. Hij was niet alleen een zondaar, hij was ook een dief geworden. Zo kunnen wij wel met recht aannemen, dat het bedrag, dat hem voor zijn verraad geboden werd, eraan bijdroeg hem te verleiden. De vraag blijft echter: waar kwam deze hebberigheid vandaan? Had hij zich deze eigen gemaakt, toen hij op de leeftijd kwam, dat de "menselijke verantwoordelijkheid" begint, of was deze hem aangeboren? Lag het in zijn macht hieraan te ontkomen?

Zoals ieder van ons was ook Judas een zoon van Adam en, zonder dat hij een keuze had, drong de sterfelijkheid met alle gevolgen, zonde en veroordeling, ook tot hem door (Rom. 5:12,18), zoals dat van ons allemaal het lot is. Als een of andere lezer van deze regels zich van zijn adamitische erfenis kan bevrijden, dan mag deze de eerste steen werpen.

Laten wij eens kijken naar de machten, die vóór resp. tegen de verrader werkten. Hij had stellig een geweten; want toen hij begreep, wat hij gedaan had, bracht hij niet alleen het geld terug, maar zijn berouw was zo hevig, dat hij zichzelf van het leven beroofde. Hieruit zien wij, hoe Judas zelf over zijn zonde dacht. In zijn eigen ogen had hij zijn leven verbeurd. Als hij voor zijn daad in staat was geweest om vrij te beslissen, dan had hij waarschijnlijk niet gedaan waar hij later zo'n dodelijk berouw over had. Dit berouw kwam uit zijn hart, zonder dwang van buitenaf. Wij lezen niets over een werking van Gods Geest in hem. Judas, zo zondig als hij was, voelde afschuw over zijn eigen misdaad.

Wat voor machten waren tegen hem? Wij zagen al, dat zijn van Adam geërfde dood niet sterk genoeg was om hem tot zo'n schandelijke daad te brengen; daarom gaf de tegenstander het hem in zijn hart (Joh. 13:2). Dit is veelzeggend. Het was niet een eenvoudig voorstel, dat hij gemakkelijk had kunnen afwijzen. Het hart is het centrum van ons menselijk wezen. Betekenisvoller is echter de zin: "En satan voer in Judas" (Luc. 22:3; Joh. 13:27). Toen was zijn persoonlijkheid, zoals dat bij iedere bezetene is, voor het grootste deel door de vreemde geest in bezit genomen en vervangen. Van toen af aan kon hij niet meer natuurlijk en normaal handelen. Hij deed niet meer wat hijzelf wilde, maar wat satan wilde. Als hij vervuld was geweest met Gods Geest, dan had satan deze macht over hem niet gekregen. Maar in die tijd was de Geest van God nog niet gegeven (Joh. 20:22). Geen mens kan uit zichzelf de grote vorst van de duisternis weerstaan. Judas was het willoze werktuig geworden in de hand van één die sterker was.

De enige die volmacht had om Judas van satan te redden en Die bovendien precies wist, wat er met hem aan de hand was, deed niet de geringste poging om hem te helpen of hem voor zijn daad te bewaren. Onze Heer heeft veel demonen uit mensen gedreven, maar nu satan zelf in één van Zijn apostelen voer, ondernam Hij geen reddingspoging. In tegendeel, Hij zei tegen hem: "Wat je doen wilt, doe het met spoed!" (Joh. 13:27). Kunnen wij beoordelen, wat er met Judas gebeurde? De Heer richtte de aandacht van de anderen op hem, reikte hem tot bezegeling van zijn opdracht een stuk brood, en direct daarna vaart er een onweerstaanbare drang door hem heen om te gaan en met het verraad te beginnen. Nog voordat zijn geweten kon spreken, hoorde hij de stem van de Heer. Hij kende zijn hart en zou hem nu moeten waarschuwen en vermanen! – Maar nee, Christus Zelf verzoekt hem dringend om te gaan.

Judas werd niet bewaard

Waarom stak de Heer niet een reddende hand naar Judas uit? Hoe kon Hij hem op dat moment voor zo'n daad wegsturen? Stond Jezus daarmee uiteindelijk niet aan de kant van satan en daarmee aan de kant van de oorspronkelijke tegenstander van Judas? Had Judas niet als een gekozen apostel recht op de gunst van zijn Heer? Onder normale omstandigheden had Hij het als Zijn plicht moeten zien om te bewaren wie de Vader Hem had toevertrouwd; bij andere gelegenheden deed Hij dit toch ook. Toen satan de apostelen begeerde uit te ziften, bad de Heer voor Petrus: "Simon, Simon, zie, de satan heeft verlangd ulieden te ziften als de tarwe, maar Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet zou bezwijken" (Luc. 22:31,32). Daarom had Judas eigenlijk nooit in de situatie mogen komen, waarin hij zich bevond. In Zijn hogepriesterlijk gebed (Joh. 17) zei de Heer uitdrukkelijk dat Hij allen bewaard had, behalve die ene (vers 12). Waarom die niet?

Er stond geschreven

Hier hebben wij de verklaring voor de schijnbare onverschilligheid van onze Heer tegenover Judas. Alles wat Hij deed was in harmonie met Gods geschreven belofte. God had gesproken. Ook werd Hij niet door medelijden bewogen tot een handeling, die tegen de goddelijke raad zou zijn geweest. Zo bezien heeft Hij het verraad eerder nog bevorderd; want God had de tegenstander uitgekozen om hier te handelen. Was onze Heer echter werkelijk onverschillig? Leed Hij soms niet door de dagelijkse omgang met een mens, die zo'n geur van dood verspreidde? Daar Hij de wil van de Vader absoluut gehoorzaam was, voegde Hij Zich in

Diens wegen en sprak daar slechts zelden over; buiten Hem wist niemand van dit alles, totdat die gebeurtenis had plaatsgevonden. Het was vast en zeker moeilijk voor Hem om Judas om Zich heen te hebben. De Heer leed erg onder de hardvochtigheid van de Schriftgeleerden, de huichelachtige Farizeeën en de ongelovige Sadduceeën. In Zijn naaste omgeving zal Hij Zich toch trouwe en eerlijke medewerkers gewenst hebben.

Sommige van onze lezers zullen hier misschien “dit is godslastering!!” roepen. Anderen zullen zeggen, dat God nooit gehandeld zou hebben, zoals wij uiteengezet hebben. Maar het gaat er helemaal niet om of wij de Bijbelse uitspraken begrijpen, maar of wij ze *geloven*. Wat geschreven staat blijft altijd geldig, of het klopt met onze menselijke ideeën of niet. Dat wij toch tot erkenning van dit feit gebracht mogen worden; dan zou het ons gemakkelijker vallen, in te stemmen met het feit, dat er diepten van God zijn, die wij nooit kunnen doorgronden en dat Zijn wijsheid niet gelijk is aan de onze. Ondoorgroendelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijn wegen! (Rom. 11:33).

Slechts één keer heeft de Heer Zijn hart wat Judas betreft onthuld. Dit gebeurde echter pas, nadat satan in hem gevaren was. Ook hier laat de Heer blijken, dat de Schrift vervuld moet worden: “De Zoon des mensen gaat wel heen, gelijk van Hem geschreven staat, doch wee die mens, door wie de Zoon des mensen verraden wordt! Het ware voor die mens goed geweest, als hij niet geboren was!” (Matth. 26:24; Marc. 14:21 - N.B.G.)¹. Het was kort voor het begin van Zijn lijden, toen Hij met Zijn discipelen alleen was en Hij Zijn hart voor hen wilde uitstorten. Hij lag met hen aan tafel aan en de gelegenheid leek daar zeer gunstig voor te zijn. Maar Hij moet gevoeld hebben, dat het onheil al in de lucht hing. Een van de twaalf verhinderde Zijn besluit. Deze ene moest zich verwijderen, voordat Hij vrij en openlijk kon spreken. Daarom werd Judas weggestuurd (Joh. 13:27-30). Toen was Zijn hart niet bezwaard, en voor de eerste keer sprak Hij hen aan met “kinderkens” (Joh. 13:33). Daarna kwamen er angstige vragen over Zijn verdere weg en kwam het tot de plechtige bevestiging van de discipelen, dat zij getrouw aan Zijn zijde zouden staan, hoe Zijn pad er ook uit zou zien.

In alle vier de verslagen over het leven van onze Heer gaat de eerste vermelding van Judas Iskariot vergezeld van de opmerking, dat hij een verrader geweest is. En toch was hij met de overige discipelen voor de dienst uitgekozen. Hoe ontroerd moet de Heer zijn geweest bij het zien van deze Judas. Er waren elf trouwe discipelen om Hem heen, die vol vertrouwen waren, de twaalfde was een verrader. Waarom heeft Hij hem niet ontmaskerd, hem niet uit zijn positie verwijderd? Het antwoord daarop luidt: *het stond geschreven!* Dit kwaad moest door Hem verdragen worden, anders zou de Schrift niet vervuld worden. De toestand moet voor de Heer van begin af aan een kwelling geweest zijn. Een aanstaande verrader is geen goede dienaar en apostel. In de Heer was er beslist vreugde over het feit, dat Zijn intiemste vertrouwelingen met speciale eer bedacht zullen worden in het millennium. Hij moet echter gehuiverd hebben, als Hij aan het lot van die ene dacht. Wat zou Hem bespaard zijn gebleven, als deze mens nooit geboren was. Als Mattheüs, die ook van het begin af aan in Zijn onmiddellijke nabijheid was, de plaats van Judas had ingenomen, hoeveel minder zou Hij dan hebben moeten verdragen; want deze man, die een geur van de dood uitstraalde, moet een kwelling voor Hem geweest zijn.

Beter, als hij niet geboren zou zijn?

De algemeen gebruikelijke vertaling: “Het ware voor die mens goed geweest, als hij niet geboren was” (Matth. 26:24; Marc. 14:21 - N.B.G.), waarmee men Judas bedoelt, kan vanuit

¹ Conc. Vert.: Schön wäre es für Ihn, wenn jener Mensch nicht geboren wäre.

de Schrift niet bevestigd worden. Wie verschillende Bijbels leest, zou daarbij niet moeten vergeten, dat helaas dikwijls een vooropgezette theologische mening in de vertaling van dat moment bij deze beide teksten tot uitdrukking komt. Er wordt gewoonlijk over het hoofd gezien, dat Judas ertoe was uitverkoren dit verraad te plegen. Dus was het noodzakelijk dat Judas geboren werd. Want door zijn misdrijf werd de weg zodanig geëffend, dat Christus Zichzelf als een Offer voor God over kon geven, tot redding en wederzijdse verzoening van het ganse heelal (Col. 1:20). Als die mens (Judas) niet geboren zou zijn, dan zou Hem, de Heer, wel al het lijden en de kruisdood bespaard zijn gebleven, maar de redding van het heelal zou niet mogelijk geweest zijn. Dus kan het bij deze beide Schriftplaatsen alleen om een wens gaan: "Mooi zou het voor Hem zijn, indien die mens niet geboren was" (CV). Maar God had Hem, Zijn Zoon, uitverkoren als het Offer, dat eens en voor altijd geldig was, dat Hij ook in opzien naar Zijn Vader in gehoorzaamheid bracht. Menselijk gezien, was het voor Hem mooi geweest, als Judas niet verschenen was, maar dan had het heelal door Hem, Christus, niet op de door God geplande manier verzoend kunnen worden. Twaalf trouwe apostelen zouden voor onze Heer een vreugde geweest zijn, maar dit zou de allesomvattende redding niet gebracht hebben.

De toekomst van Judas Iskariot

Wij hebben het verleden van Judas bekeken, nu willen wij een blik werpen op zijn toekomst. Er bestaat geen twijfel over, dat hij een misdaad beging, zoals er geen tweede in de annalen van de menselijke geschiedenis geweest is. Vanzelfsprekend zal hij voor zijn zonden geoordeeld worden, vooral voor zijn ergste misdaad. Wij willen echter onze blik alleen op deze ene daad richten, waarbij alle andere verbleken. Alle bijbeluitleggers zijn het erover eens, dat hij voor het verraad van onze Heer moet worden geoordeeld; maar niet allen zijn het eens over het wanneer en het hoe. Men heeft minstens vier verschillende antwoorden op deze vraag gegeven, die kort samengevat als volgt luiden: hij moet *verder* branden, *uitbranden*, *verbranden* en *doorbranden*. Dat wil dus zeggen, dat hij in de "eeuwige hel" moet komen en daar voor altijd verder branden, resp. in het vagevuur, tot zijn schuld is uitgebrand. Of hij wordt in de poel des vuurs definitief verbrand en vernietigd. Of hij gaat, als laatste mogelijkheid, via zware gerichten ooit de uiteindelijke wederzijdse verzoening van het al tegemoet (Col. 1:20).

Laten we bij de bespreking van al deze mogelijkheden ons eens afvragen: Hoe zou Judas aan zijn lot hebben kunnen ontkomen? De Schrift getuigt toch van zijn volkomen hulpeloosheid. Niet alleen waren de machten van het kwaad tegen hem, zodat het voor hem onmogelijk was uit deze hopeloze situatie te komen. En de machten van het goede waren net zo vastbesloten, dat hij zijn rol verder moest spelen. God Zelf had dit lot voor hem bestemd. Maar ook Christus, de Enige, Die hem had kunnen helpen en deze gruweldaad had kunnen verhinderen, moest volgens het raadsbesluit van Zijn Vader handelen. Men zou zich eens in de rol van Judas moeten verplaatsen, voor zover dit dan mogelijk is. Wat zou een zwak mens zoals hij nu hebben kunnen doen, als satan en Christus, ja zelfs God hem ertoe aanzetten om een daad te plegen, die zo verschrikkelijk in zijn eigen ogen was, dat hij zichzelf kort daarna van het leven beroofde?

Als Paulus nu in zijn brief aan de Romeinen schrijft: "Of heeft de pottenbakker niet de vrije beschikking over het leem om uit dezelfde klomp het ene voorwerp te vervaardigen tot eervol, het andere tot oneervol gebruik? En als God nu, Zijn toorn willende tonen en Zijn kracht bekend maken, de voorwerpen des toorns, die ten verderve toeberoid waren, met

veel lankmoedigheid verdragen heeft...” (Rom. 9:21,22), dan blijft toch maar die ene verklaring over, dat Judas niet aan een eindeloze verdoemenis ten prooi kan vallen. Hoe weinig gelooft men in de christenheid de uitspraken van God. In plaats daarvan houdt men de algemene theologie voor correct, omdat deze voor de mens duidelijk is en begrijpelijk lijkt. Gemeten naar menselijke ‘gerechtigheid’ ziet men dan het toekomstige lot van de oneervolle vaten als ‘rechtvaardig’. Het menselijke oordeel luidt in veel gevallen: eeuwige (eindeloze) verdoeming.

Gods wegen en oordelen zijn echter volkomen anders. Zijn oordelen zijn ondoorgrondelijk en Zijn wegen zijn onnaspeurlijk (Rom. 11:33). God gaat met ieder individu volgens Zijn eigen gerechtigheid te werk. Als Zijn hele wezen liefde is, dan moet deze liefde ooit in het hart van iedere zondaar, ook van de allerergste, binnendringen en voor hem begrijpelijk worden. Hoe zou dit echter mogelijk zijn als die mens ‘eindeloos’ in een onuitblusbaar vuur wordt terechtgesteld? God is en blijft Liefde, zelfs wanneer Hij aan de mensen verschijnt als Degene, Die verhardt en haat. Zijn uiteindelijke doel is en blijft de wederzijdse verzoening met de zondaren, een wederzijdse verzoening, die door Christus is volbracht.

Judas voor eeuwig verdoemd?

Volgens de meest gangbare mening zou de loopbaan van Judas ongeveer als volgt verlopen: door God lang voor zijn geboorte voorbestemd om de Messias te verraden; hoewel hij door Christus Zelf voor dit doel uitgekozen is, bewijst hij dat hij te zwak is om dit plan uit te voeren. Daarom vaart satan in hem en drijft hem tot zijn daad, waarop hij, door berouw overweldigd, zichzelf van het leven berooft. Voor straf lijdt hij sindsdien in de vlammen van de hel en moet dit blijven doen tot aan het oordeel voor de grote witte troon, dat pas na meer dan een millennium begint. Daar wordt hij dan tot onuitsprekelijke kwelling verdoemd, in het bijzijn van alle andere mensen. Gedurende een nooit eindigende eeuwigheid moet hij blijven in de poel, die van zwavel brandt, waar hij op wonderbaarlijke manier alleen in leven gehouden wordt om deze pijn te verdragen.

Wij hebben geprobeerd om niet te overdrijven. Deze hele opvatting lijkt zo absurd, zo huiveringwekkend afstotelijk en onmogelijk, dat men zich afvraagt, hoe normaal voelende mensen dit nog ernstig kunnen nemen. In feite doordenken zij deze opvatting waarschijnlijk niet ten volle, anders zouden zij het geloof en het vertrouwen in een goddelijke gerechtigheid volkomen verliezen, het geloof in een God, Die volgens deze zienswijze, wraakzuchtig en wreed is. Eerst legde Hij de loopbaan van Judas vast, voorzegde deze eeuwen voor zijn geboorte, gaf hem toen een plaats onder de twaalf uitgekozen apostelen, en dan weigert Hij hem voor satan te beschermen, tot de vreselijke daad uitgevoerd is en de dader door zelfmoord aan zijn einde komt. Judas kon zich niet aan zijn lot onttrekken. De Heer Jezus nam hem niet in bescherming, zodat de Schrift vervuld zou worden, maar niet omdat hij niet beschermd kon worden! Elke lezer van deze regels zou in dezelfde positie niet beter dan Judas gehandeld hebben. Waar zouden wij allemaal zijn zonder Gods bewarende, liefdevolle hand?

Nu verkeert men in de mening, dat hij, voor wat hij door Gods raadsbesluit gedurende een klein uurtje moest doen, voor alle eeuwigheden onnoemelijke pijn moet lijden, hoewel God zijn daad als grondslag gebruikte om de allesomvattende verlossing en redding tot stand te brengen. Deze leer behoort tot de doctrinaire opvattingen van het algemene christendom. Wij voelen afkeer voor de afschrikwekkende afgodsbeelden, die mensen zich in

onwetendheid uit hout en steen beitelen. Maar is het beeld, dat verblinde verdedigers van een 'christelijke leer' ons van God voor ogen schilderen, niet nog veel erger? Wat voor wreedheid is dat, om eerst een mens hulpeloos in de zonde te laten verzinken, daarna monsterachtige foltermiddelen in werking zetten om hem te laten pijnigen en ten slotte nog een eeuwig wonder aan hem te doen, zodat hij midden in de vlammen in leven wordt gehouden, zodat zijn lijden nooit meer eindigt.

Niet Judas lijdt het meest door deze vreselijke karikatuur van de gerechtigheid, maar de God van Judas! Dit is een ernstige aangelegenheid met zwaarwegende gevolgen. De huidige algemene onverschilligheid ten opzichte van de Goddelijke waarheid is het gevolg van dergelijke leringen. Ze leiden tot verwerping van de Godheid en van die teksten, die Hem als de grote Pottenbakker beschrijven, Die vaten tot oneer bereidt, die ten verderve bestemd zijn. De leer van de 'eeuwige pijn' onteert God. Alleen een onvolmaakt, zwak wezen zou oneindige pijn binnen zijn machtsgebied dulden. Als God – de God van liefde – schepselen in het leven riep alleen om hen te veroordelen, dan zou de vraag naar de aard van Zijn liefde gesteld moeten worden. Duisternis is nooit licht en haat kan nooit liefde zijn. Dus kan ook Judas niet voor eeuwig verloren en veroordeeld zijn.

Judas in het vagevuur?

De schrijver van deze regels weet niet veel van het vagevuur. Maar ik kan mij herinneren, dat in de Sixtijnse Kapel in Rome een gids tegen mij zei, dat de ergste zondaren in de hel komen, die onder het vagevuur ligt. Zelfs de Paus heeft geen macht hen daaruit terug te roepen. Ik neem aan, dat ook de zonde van Judas gezien wordt als te zwaar voor de reinigende vlammen van het vagevuur. Daarom wordt ook Judas in dit vuur niet gereinigd en zal zijn zonde dus niet *uitgebrand* kunnen worden.

Judas geoordeeld en vernietigd?

Eén van de leringen, die hun bestaan te danken hebben aan het verzet tegen de 'eeuwige hel', is die van de definitieve vernietiging van onverloste mensen. Volgens deze leer is de doodstoestand een soort bewusteloosheid tot aan de opstanding ten oordeel voor de grote witte troon. Daarna worden de zondaren in de poel des vuurs geworpen, waarin hun leven voor altijd verdwijnt. Deze gedachte is voor velen een grote troost. Zo zou Judas tot aan de opstanding ten oordeel helemaal niets gewaarworden. Het Goddelijke oordeel zou hem dan tot de dood in de poel des vuurs veroordelen en dit zou dan zijn einde zijn.

We leggen er hier de nadruk op, dat niet Judas ons zo ter harte gaat, maar *de God van Judas*. Zou de hierboven beschreven oplossing juist zijn, dan zou God Zijn reputatie als de God van almacht en liefde volledig verliezen. Zijn grote Naam zou hierdoor vernederd worden en de grondslagen van Zijn troon zouden gaan wankelen. Waar zou Gods gerechtigheid blijven, als Hij eerst een schepsel voor deze daad uitkiest en hem dan daarvoor niet alleen straft, maar zijn leven ook nog voor altijd uitdooft. Geen van beide partijen zou hier iets mee winnen, ja, de God van liefde zou de grote verliezer zijn. Nergens in de Schrift zegt Hij tegen ons, dat dit de manier is, waarop Hij met zulke zondaren zal omgaan. De boven vermelde opvattingen zijn dus een uitvinding van mensen, een conclusie van het verstand en niet van het geloof. Judas zal daarom ook niet moeten verbranden.

Een vat tot oneer

Slechts met afschuw kan ons hart zich van de hardheid van het mensenhart afkeren, een hardheid die over het algemeen als gerechtvaardigd wordt beschouwd in het geval van Judas. Maar God is de Pottenbakker, Die doet wat Hij wil en Hij is niet een van Zijn schepselen rekenschap verschuldigd. Het was rechtvaardig van Hem om Judas tot verrader van Christus te bestemmen; want de diepte van de verdorvenheid van het menselijk hart moest geopenbaard worden, evenals de mate waarin de zonde kan toenemen, want de diepte van de verdorvenheid van het menselijk hart moest worden geopenbaard, evenals de mate waarin de zonde kan groeien, wanneer zij in handen van de tegenstander wordt gelegd om zich vrijelijk te ontwikkelen. Dit vernederende inzicht moest door een aanschouwelijk voorbeeld voor ons mensen begrijpelijk gemaakt worden. Zo vormde de Pottenbakker een vat tot oneer en Hij brak het aan stukken, toen het zijn werk had gedaan.

Het gericht over Judas

Maar hoe zit het met zijn *toekomst*? Hij is dood tot aan de dag van het oordeel, zonder iets waar te nemen. God is rechtvaardig en houdt Judas niet duizenden jaren lang in de gevangenis, voordat hij voor zijn Rechter wordt gesteld. Wat zijn bewustzijn aangaat, is het ogenblik van zijn dood ook dat van zijn opstanding, waarop dan het oordeel volgt. Het laatste wat hij op de aarde van zijn Heer zag, was Zijn ter dood veroordeling (Matth. 27:3). Het eerste, wat hij bij zijn opstanding van Hem zal zien, is Zijn heerlijkheid op de Zijn troon als Rechter. Wat een tegenstelling! Al op aarde was zijn berouw zo sterk, dat hij het loon voor zijn verraad weggooide en zichzelf ophing. Dan staat hij voor de verheven Rechter, tegenover wie hij zo schandelijk heeft gehandeld. Wat zal er nog meer voor nodig zijn dat hij volledig overtuigd wordt van schuld en hem de afschuwelijkheid van zijn zonde diep in zijn bewustzijn dringt? Zal er dan niet op grond van deze aanblik en dit contrast een onmetelijk diepe pijn door hem heen gaan?

Met het oog op de hulpeloosheid van Judas zullen sommigen misschien denken, dat hij geen verdere straf nodig heeft. Maar ook dit idee komt niet overeen met de gerechtigheid van God. Bij alles moeten wij Gods geweldige doel in het oog houden, namelijk dat Hij Zichzelf aan Zijn schepselen als de God van liefde wil openbaren en hen wil zegenen. Judas is hiervoor net zo'n voorbeeld als de farao. Zoals Hij Judas zal oordelen (of: richten), zo zal God de totale schepping beoordelen. Simpelweg zijn verraad of een zonde, overtreding of krenking overslaan, zou voor Hem betekenen, dat Hij Zijn eigen maatstaf voor recht en onrecht opgeeft. Al het kwaad, iedere boze daad moet geoordeeld worden. De enig mogelijke bevrijding hiervan is alleen door Christus mogelijk en geldt alleen voor wie nu het geloof in genade geschonken wordt, maar geldt niet voor onverloste mensen, die zullen opstaan voor het oordeel. Niet in de eerste plaats omwille van de zondaar, maar omwille van God moet de zonde geoordeeld worden.

De zonde moet geoordeeld worden. De mensen zijn zo onrechtvaardig, hun gerechtshoven en hun wetten zo gebrekkig, dat men de waarheid, de goddelijke maatstaf van het gericht, niet meer begrijpen kan. De mens verwisselt gericht met straf. Hij denkt dat Gods doel met de zondaar alleen is, hem voortaan voor zijn zonden te laten lijden. God heeft in het verleden al allerhande gerichten over de mensen gebracht, maar altijd met het plan, dat zij daarin ooit allemaal Zijn liefde en Zijn absolute gerechtigheid zullen herkennen. Zijn oordeelstijden waren altijd heilzaam voor de hele wereld. De zondvloed spoelde eindeloos veel onrecht van de aarde weg. De plagen, die voorafgaan aan de oprichting van het

millennium, zullen de aarde voor de heerschappij van Christus reinigen en toebereiden. Gericht is noodzakelijk, opdat de schepping gered en wederzijds verzoend zal worden.

Dikwijls wordt de mening verdedigd, dat het oordeel er alleen is, om de mens van verder zondigen af te schrikken, zodat hij nooit meer zondigt. Maar dit zou een handelwijze zijn zonder het minste resultaat en het weerspreekt de menselijke ervaring. De misdadiger, die zijn gevangenisstraf heeft uitgezeten, is bepaald niet immuun voor toekomstige verleidingen. Hij zal zelfs eerder terugvallen dan iemand, die nog nooit achter de tralies gezeten heeft. Gods gericht echter is het voorspel tot een leven, waarin er geen zonde meer zal zijn; de mens zondigt, omdat de dood in hem werkt (Rom. 5:12 – letterlijk: de dood is tot alle mensen doorgedaan, *waarop* <eph ho> allen gezondigd hebben). Als de dood er niet meer is en allen overvloedig leven hebben, zullen zij niet meer kunnen zondigen. Zonde en dood gaan hand in hand, evenals leven en onvergankelijkheid. Het oordeel is geen middel tot afschrikking, maar het is noodzakelijk, opdat de eer van de Heer en de gelukzaligheid in Zijn schepselen hersteld wordt.

De principes van de gerichten van God worden ons in het eerste gedeelte van de Romeinenbrief uitgelegd. God zal eenieder vergelden naar zijn werken. Toorn en gramschap, verdrukking en benauwdheid zullen komen over de ziel van ieder mens, die het kwade bewerkt (Rom. 2:9). Dit is in volkomen harmonie met de plechtige verklaring voor de grote witte troon: “En de doden werden geoordeeld op grond van hetgeen in de boeken geschreven stond, naar hun werken” (Op. 20:12). Het is niet aan ons om Judas te beoordelen of de zwaarte van zijn oordeel te bepalen. Van een ding kunnen wij echter zeker zijn, dat Hij, Die op de troon zit, geen tittel of jota méér vonnis zal wijzen dan overeenkomt met Zijn gerechtigheid, en dit niet alleen in Zijn ogen, maar ook in de ogen van de schepselen in het ganse heelal, zelfs in de ogen van Judas. Wat mogen wij geweldig blij zijn, dat het oordeel over Judas in de hand ligt van Hem, Die de absolute Gerechtigheid is. Ook dit gericht zal tot lof van Zijn heerlijkheid aflopen.

Maar dit is nog niet het einde van Judas. Zijn naam staat niet geschreven in het ‘boek des levens’, daarom gaat hij nog een keer de dood tegemoet, de tweede dood, tot de voleinding komt. Er is geen bewustzijn in de doodstoestand (Pred. 9:5), daarom is voor Judas de tweede dood geen tijd van pijn. De lange laatste eon zal voorbijgaan, zonder dat hij daar iets van weet.

Hij gaat niet de tweede dood in voor zijn verraad of voor zijn andere daden. Daar houdt God Zich in het gericht mee bezig. Wanneer wij de eerste dood sterven, gebeurt dat niet voor onze daden, maar omdat wij stervelingen zijn, omdat het onvergankelijke leven ons ontbreekt. Een zuigeling sterft, hoewel hij nog nooit iets kwaads heeft gedaan. En een misdadiger wordt soms zeer oud. De tweede dood tenslotte is geen deel van het gericht, maar het volgt erop, als einde van een bestaan zonder Goddelijke levenskracht.

Hoezeer zondigen de mensen toch tegen het kruis van Christus, als zij twijfelen aan de kracht ervan en de geweldige waarde ter discussie stellen. Door de meeste gelovigen wordt het gedegradeerd tot een wanhopige poging om nog een paar zielen van de volledige en onvermijdelijke ondergang van Gods schepping te redden. De mensen reduceren dit kruis tot een vertoning. Wanneer en waar ook maar verloochenen ze kracht ervan, namelijk dat hier de Zoon van God door Zijn offer de macht van de zonde eens en voor altijd gebroken heeft en op Golgotha alle vijandschap in het gehele heelal afgedaan heeft. Het bloed van het kruis brengt vrede en op de door God vastgestelde tijd zal ieder schepsel dit in aanbidding en vol vreugde belijden, op aarde en in de hemelen. Wat vele gelovigen doen als zij de waarde van dit bloed bagatelliseren en zijn effectiviteit verloochenen, is dat niet veel erger

dan de zonden van hen, die in duisternis zijn en niets van het kruis en zijn kracht weten, omdat de vorst van het volmachtsgebied van de lucht hun denken heeft verblind? Moge God ons de genade schenken, dat wij dit kruis, dat alle mensen redding heeft gebracht, de juiste plaats in ons leven geven; want een ander fundament, dan dat er ligt, namelijk Jezus Christus, kan niemand leggen (1 Cor. 3:11).

De redding van Judas

God heeft gezegd, dat Hij de Redder is van alle mensen, inzonderheid van de gelovigen. Tot op heden heeft Judas God nog niet als zijn Redder ervaren. Hij was in de handen van de grote Pottenbakker en werd als leem tot een vat van toorn gevormd. Als zodanig heeft God hem stuk gebroken. Judas kende Christus als zijn leraar, omdat hij één van de twaalf was. Voor de grote witte troon ontmoet hij Hem als zijn Rechter. Maar als Redder is Hij Judas dan nog onbekend; en als deze Redder heeft hij Hem in de eerste plaats nodig. Het gericht redt de veroordeelde niet. Het lijden, dat de onverloste mens tussen zijn opstanding en de tweede dood moet verdragen, verschaft hem geen aanspraak op God als Redder of op Zijn zegen. De redding geschiedt alleen uit God door Christus. God had Judas in de positie van een verlorene geplaatst, en alleen Hij kan hem redden op grond van het door Christus op Golgotha vergoten bloed.

Evenals de rest van mensheid is Judas via Adam veroordeeld. Maar de God van Judas heeft duidelijk tot uitdrukking gebracht, dat de ongehoorzaamheid van Adam zijn tegenhanger heeft in de gehoorzaamheid van Christus. Zoals Judas door de daad van Adam ten prooi viel aan het Goddelijke oordeel, zo zal ook zijn leven gerechtvaardigd worden door het offer van Jezus Christus (Rom. 5:18). Tot aan de tijd van zijn tweede dood kent Judas God niet als Degene, die rechtvaardigt.

God heeft glashelder betuigd, dat de dood zal worden afgedaan. Evenals in Adam allen sterven, zo zullen in Christus allen levend gemaakt worden (1 Cor. 15:22). Judas stierf in Adam. Maar als hij zich in de tweede dood bevindt, is hij nog niet in Christus levend gemaakt; want anders zou hij niet meer in de dood zijn. De God van Judas moet niet alleen zijn Redder worden, maar ook zijn Leven.

Oorspronkelijk werd ook Judas in de Zoon van Zijn liefde geschapen (Col. 1:16). Dat was lang voor zijn schepping in Adam. Als nu zijn positie in Adam hem zo veel smaad en veroordeling brengt, zo'n overmaat aan lijden, hoeveel te meer zal zijn positie in Christus hem dan redding en leven, rechtvaardiging en verzoening met zijn God brengen! Wat hij van Adam ontving, kreeg hij zonder een keus te hebben. Hiervoor was geen geloof noodzakelijk, hij hoefde het zich niet toe te eigenen. Zo zal hij ook de redding, het geloof, de rechtvaardiging door de dood van Christus ontvangen, zonder zijn toedoen; want hij werd in de Zoon van Zijn liefde geschapen.

Gods Woord is de waarheid zelf. De dood zal afgedaan worden. De gehele mensheid zal gered, gerechtvaardigd en levend gemaakt worden. De totale schepping wordt wederzijds verzoend (Col. 1:20). Judas zal hier geen uitzondering op vormen. Het is voor ons nauwelijks te bevatten, wat dit voor hem, de verlorene, veroordeelde, vervreemde, twee keer gestorvene, zal betekenen. De God van Judas zal in de voleinding ook zijn Redder, Rechtvaardiger, Levendmaker en Verzoener zijn. Wij kunnen ons nauwelijks voorstellen, wat een opluchting, wat een vreugde, wat een gelukzaligheid hem zal aangrijpen, als hij ziet, dat, ook al was hij voor korte tijd een vat tot oneer, God hem niet met eindeloze verdoeming strafte, maar hem opvoedde voor een diepe waardering van Zijn reddende macht, zodat ook

hij Hem de eer zal bewijzen, die Hem toekomt. Wat zal dit een aanleiding tot een juichkreet geven aan Gods schepselen en wat zal dit dienen tot verheerlijking van Zijn naam!

De God van Judas, Die harten verhardt, Die vaten als een Pottenbakker boetseert, opdat Hij ook Zijn toorn kan tonen, begon Zijn werk niet in Adam en beëindigt het niet voor de grote witte troon. Hij begon dit werk *in Christus* en beëindigt het met *de voltooiing*. Adam met zijn hypotheek van veroordeling en dood is slechts een deel van de openbaring van Hemzelf. In dit licht mogen wij in geen geval Zijn werk als definitief afgesloten zien. Adam is niet de alfa van Gods wegen en wij mogen hem ook niet tot de omega maken. Judas was niet alleen in Adam, maar ook in Hem, Christus, in Wie alle dingen geschapen zijn (Col. 1:16). Judas wordt niet alleen geoordeeld voor wat hij erfde van de eerste mens, maar hij wordt ook gered vanwege zijn nog eerdere verbinding met de tweede mens, de Redder, Christus.

God noemt Zich niet de God van Judas, omdat gericht en veroordeling – in feite Hem wezensvreemde zaken - Zijn belangrijkste opvoedingsmiddelen zijn. Deze zijn alleen tijdelijk en voorbijgaand. De tijd komt, dat er geen veroordeling meer is. Dan zal God niet meer het hart van een koning verharden en daardoor Zijn macht bewijzen. Satan zal nooit meer in een menselijk wezen varen, om het tegen zijn Schepper op te zetten. Het boze en het kwaad zijn alleen gedurende de eonen werkzaam. Een veroordeling is alleen tot de eerste vier eonen beperkt. Daar is in de laatste eon geen plaats meer voor, omdat God dan bij de mensen woont. Doordat wij het lot van Judas als voorbeeld hebben bekeken, zouden wij ons ervan bewust geworden zijn, dat God niet te allen tijde veroordeling over Zijn schepselen beschikt en al helemaal niet voor ‘eeuwig’ (in de zin van eindeloos). Het zou heel moeilijk zijn te geloven aan Gods gerechtigheid als de maat van alle dingen, wanneer veroordeling alle eonen door tot de regel behoorde. Maar Hij handelt slechts tijdelijk zo (Op. 22:3) en alleen bij uitzondering. De lering die wij daaruit kunnen trekken is echter van altijdurende geldigheid. De voorbijgaande smart, die door veroordeling bewerkt wordt, leidt tot een nooit eindigende winst voor alle schepselen. Tegen die donkere achtergrond tekent Zijn liefde zich des te duidelijker af.

Zelden zien wij de hardheid van het menselijke hart zo duidelijk aan het licht komen als bij de houding van de ‘heiligen’ ten opzichte van Judas. Het is vreselijk te vallen in de handen van de levende God (Deut. 32:41; Hebr. 10:31), toch is het veel beter in Zijn handen te vallen, dan ten prooi te vallen aan de ‘gerechtigheid’ van de mens, de gecultiveerde, geciviliseerde, religieuze, kerkelijke mens. Hoe zou het met Judas gesteld zijn als hij nu aan “gelovigen” zou worden uitgeleverd? Zou het oordeel van deze mensen, als zij over de daad van Judas hadden moeten oordelen, niet een erger verraad aan het wezen en de liefde van God geweest zijn dan het verraad van Judas? Hun oordeel zou vast luiden: voor eeuwig verdoemd! Judas handelde onder dwang van een plotselinge, onweerstaanbare drang van buitenaf en hij had bitter berouw. Judas gehoorzaamde het raadsbesluit van God en door zijn daad werd de Schrift vervuld. Alles wat gebeurt ligt in Gods bedoeling en Hij leidt alles naar een glorieus einde.

De eer van God

Niemand is voor zijn eigen geboorte verantwoordelijk. ‘Zijn of niet-zijn’ dat is geen vraag voor het schepsel. De grote Schepper reserveert deze vraag voor Zichzelf, dus is ook Hij alleen ‘verantwoordelijk’. Als het voor Judas beter geweest zou zijn, als hij nooit geboren was, dan lag dit ook alleen in de hand van Diegene, die als enige zijn levensloop van tevoren zag en zijn geboorte vaststelde. God heeft zelfs zijn daad voorzegd en daarmee zijn geboorte

onvermijdelijk gemaakt. Zijn woord zou nooit vervuld zijn, als Judas niet geboren was. Daarom was het goed voor alle mensen, dat Judas geboren werd. Met het oog op Gods geweldige einddoel kunnen wij er zeker van zijn, dat Judas Hem eens zal danken, dat Hij hem in deze wereld heeft laten komen. De bewoordingen in onze algemeen gebruikelijke vertalingen zijn helaas fout. Het zou *niet* beter voor Judas geweest zijn als hij nooit geboren was.

De meeste gelovigen hebben helaas het juiste begrip van de Goddelijkheid van God verloren. Zij spreken over God, alsof Hij dit moet 'goed vinden' en dat 'toelaten', en plaatsen Hem zo op één lijn met een mens, bij wie zoveel dingen niet lukken, hoewel hij grote plannen heeft, en die een speelbal van de krachten is, die door hem niet beïnvloed kunnen worden. Zij laten daarbij volkomen buiten beschouwing, dat Hij alles bewerkt naar de raad van Zijn wil (Ef. 1:11). Zij geloven niet werkelijk, dat alles uit Hem, door Hem en tot Hem is, dat Hij vóór alles is en dat alles zijn samenhang in Hem heeft (Col. 1:16,17). Zij gedragen zich, alsof zij voor Gods eer zouden moeten vrezen, als Hij het voor Judas zou opnemen. Als Judas voor eeuwig veroordeeld zou worden, dan zou deze vrees terecht zijn. Wordt Judas echter eens gered, dan mogen wij God vol verbazing aanbidden, vanwege Zijn wijsheid en Zijn almacht. Degene, die hij eens overleverde, zal blijken zijn Redder te zijn. Wat een gejuich zal dit in het hele heelal teweegbrengen. De onvergelykelijke zonde van één mens gebruikt God voor de uitvoering van een ongekende reddingsactie voor de hele mensheid. Eén gebeurtenis gaat tot onvoorstelbare heerlijkheid leiden.

Hoe is het nu met de eer van God gesteld in het geval van Judas Iskariot? Is Judas in alle eeuwigheid een duistere zaak in Gods universum? Zou Gods handelwijze met Judas voor altijd een schaduw op Zijn Naam werpen? Hij zegt in Zijn Woord nadrukkelijk, dat Hij Liefde is. Is het liefde om de hulpeloze te veroordelen? Gerechtigheid is het fundament van Zijn troon. Hoe zou echter de veroordeling van Judas zich laten rechtvaardigen, daar zijn daad voor zijn geboorte al besloten was? God is toch wijs en sterk genoeg, om alle problemen aan te kunnen? Waarom dan ook niet in het geval van Judas? Iedere eigenschap, die tot de heerlijkheid van de Godheid behoort, zou in gevaar gebracht worden als Judas 'voor eeuwig' verloren zou gaan. Hij is een voorbeeld. Beweringen zijn slechts lege woorden, als er geen daden op volgen. Als Gods daden tegen Zijn woorden zouden getuigen, dan zou God niet God zijn; dan was de schepping op zichzelf aangewezen en daarmee verloren. Bij Judas zou niet zijn gelukzaligheid op het spel staan, maar de Goddelijkheid van God!

Maar God is niet alleen Liefde, Hij is het Toppunt van Wijsheid. Het geval van Judas zal dit bevestigen. Doordat Hij hem redt, die zo vreselijk tegen Hem gezondigd heeft, wordt Gods Liefde tot de grootste glorie gebracht. God is rechtvaardig. Doordat Hij Judas rechtvaardigt, aan wiens handen het bloed van het grote Offer kleeft, wordt Zijn gerechtigheid onthuld en niet onteerd. De vreselijke daad van Judas vond plaats in de schaduw van het kruis. Wie zou het willen wagen de waarde van het bloed van Golgotha te beperken, de voortdurende kracht van dat kostelijke Offer in te perken? God bestemde het echter tot het fundament van de wederzijdse verzoening van het gehele heelal (Col. 1:20). Hij bezit het vermogen, de wijsheid en de liefde, die daarvoor noodzakelijk zijn. Eer en verheerlijking zij Zijn heilige Naam!

Konkordante Schriftenreihe Nr. 203

A.E. Knoch.